

“Razılaşdırılmışdır”
Azərbaycan Respublikası
Maliyyə Nazirliyi
Dövlət Sığorta Nəzarəti Xidmətinin
Rəisi

_____ N. Xəlilov

_____ 2009-cu il

“Təsdiq edirəm”
“A-Qroup Sığorta Şirkəti” ASC
İdarə heyətinin sədri

_____ A. Bayramov

_____ 2009-cu il

Hava nəqliyyatı vasitələrinin sığortası

QAYDALARI

**“A-Qroup Sığorta Şirkəti” ASC
2009**

Mündəricat:

I Fəsil. Ümumi müddəalar

- Maddə 1. Əsas anlayışlar
- Maddə 2. Sığortaçı
- Maddə 3. Sığortalı
- Maddə 4. Faydalanan şəxs
- Maddə 5. Sığorta obyektı və sığorta predmeti
- Maddə 6. Hava nəqliyyatı vasitəsi
- Maddə 7. Sığorta sinfi

II Fəsil. Sığorta təminatı

- Maddə 8. Sığorta riskləri
- Maddə 9. Sığorta riskindən istisnalar və (və ya) sığorta təminatında məhdudiyətlər

III Fəsil. Sığorta məbləği və sığorta haqqı

- Maddə 10. Sığorta məbləğinin müəyyən edilməsi qaydası
- Maddə 11. Sığorta haqqının hesablanması
- Maddə 12. Sığorta haqqının ödənilməsi
- Maddə 13. Sığorta haqqının vaxtında ödənilməməyi

IV Fəsil. Sığorta müqaviləsi

- Maddə 14. Sığorta müqaviləsinin bağlanması qaydası
- Maddə 15. Sığorta müqaviləsinə əlavələr, dəyişikliklər edilməsi və xitam verilməsi qaydası
- Maddə 16. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam vermə ilə bağlı xəbərdarlıq
- Maddə 17. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam vermənin nəticələri
- Maddə 18. Sığorta müqaviləsində əlavə şərtlərin nəzərdə tutulması
- Maddə 19. Sığorta müqaviləsinin qüvvəyə minməsi
- Maddə 20. Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu ərazi
- Maddə 21. Sığorta müqaviləsi qüvvədə olduğu zaman tərəflərin qarşılıqlı münasibətləri
- Maddə 22. Sığorta müqaviləsinin şərtlərinin yerinə yetirilməməsinə və ya lazımı qaydada yerinə yetirilməməsinə görə tərəflərin məsuliyyəti

V Fəsil. Sığorta hadisəsi baş verdikdə ediləcək hərəkətlər

- Maddə 23. Sığorta hadisəsi baş verdikdə Sığortalının vəzifələri
- Maddə 24. Sığorta ödənişinin verilməsi üçün tələb olunan sənədlərin siyahısı
- Maddə 25. Zərərin qarşısının alınması və həcmnin azaldılması
- Maddə 26. Sığortaçı tərəfindən nəzarət
- Maddə 27. Sığorta hadisəsinin sübuta yetirilməsi

VI Fəsil. Ödənilən zərərlər

- Maddə 28. Əvəzi ödəniləcək zərərlər
- Maddə 29. Hava nəqliyyatı vasitəsinə dəyən zərər
- Maddə 30. Üçüncü şəxslər qarşısında məsuliyyət
- Maddə 31. Zərərin azaldılması məqsədilə çəkilən xərclər
- Maddə 32. Sığorta hadisəsinin araşdırılması məqsədilə çəkilən xərclər
- Maddə 33. Qismən sığorta

VII Fəsil. Sığorta ödənişi

- Maddə 34. Sığorta ödənişinin verilməsi üçün tələb olunan sənədlərin siyahısı
- Maddə 35. Sığorta ödənişinin həyata keçirilməsi qaydası və şərtləri
- Maddə 36. Sığorta ödənişinin verilməsindən imtinanın əsasları
- Maddə 37. Qalıqlara olan hüququn keçməsi
- Maddə 38. Mübahisələrin həlli qaydası

VIII Fəsil. Subroqasiya

- Maddə 39. Subroqasiya hüququ

I Fəsil Ümumi müddəalar

Maddə 1. Əsas anlayışlar

Bu Qaydalarda və bu Qaydalar əsasında bağlanmış Sığorta müqavilələrində aşağıdakı əsas anlayışlardan istifadə olunur:

Sığortaçı - Sığorta müqaviləsinin tərəfi olan, sığorta qanunvericiliyi əsasında sığorta fəaliyyətini həyata keçirmək üçün müvafiq lisenziyaya malik olan, Sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan sığorta hadisəsi baş verdiyi halda qanunvericiliklə və ya müqavilə ilə müəyyən olunmuş qaydada sığorta ödənişini vermək öhdəliyi daşıyan hüquqi şəxs;

Sığortalı - sığorta obyektinin sığorta etdirilməsində sığorta marağı olan və sığorta haqqı ödəyən, Sığorta müqaviləsinin tərəfi;

Sığorta olunan - əmlak mənafeləri Sığorta müqaviləsi əsasında sığortalanan şəxs;

Faydalanan şəxs - Sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq sığorta ödənişini almaq hüququ olan şəxs; Sığorta müqaviləsində Faydalanan şəxs qismində başqa şəxs nəzərdə tutulmamışdırsa, Faydalanan şəxs Sığortalı və (və ya) Sığorta olunan sayılır.

Sığorta obyektı - Sığortalının qanunazidd olmayan hər hansı əmlak mənafeyi, həyatı və sağlamlığı;

Sığorta hadisəsi – Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində baş verən, qanunvericiliyə və ya Sığorta müqaviləsinə görə sığorta ödənişinin Sığortalıya, Sığorta olunana və ya digər faydalanan şəxslərə ödənilməsi üçün əsas olan, hadisə və ya yaranan hal;

Sığortanın müddəti – sığorta risklərinin sığortalandığı müddət;

Sığorta məbləği – Sığortaçının sığortalanmış risklər üzrə qanunvericilik, yaxud müqavilə ilə öhdəliyinin müəyyənləşdirilmiş məbləğlə ifadə olunan son həddi;

Sığorta tarifi – sığorta məbləğindən sığorta haqqının faizlə dərəcəsi;

Sığorta haqqı – sığorta qanunvericiliyinə uyğun olaraq, risklərin qəbul edilməsi və ya bölüşdürülməsi müqabilində Sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan qaydada Sığortalının Sığortaçıya ödəməli olduğu pul məbləği;

Azadolma məbləği - sığorta hadisəsi nəticəsində yaranan itkilərin və ya dəyən zərərin sığorta təminatı ilə əhatə olunmayan və Sığortalının üzərində qalan hissəsi;

Sığorta ödənişi – Sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq sığorta hadisəsi baş verdikdə Sığortaçı tərəfindən ödənilən maliyyə kompensasiyası;

Sığortanın ərazisi - sığorta obyektinin sığortalanmış hesab olunduğu müəyyən ərazi (yer);

Tam məhv olma – hava nəqliyyatı vasitəsinin bərpa oluna bilməyəcək şəkildə faktiki məhv olması;

Tam konstruktiv məhv olma – hava nəqliyyatı vasitəsinin elə bir vəziyyətə düşməsidir ki, onun xilas edilməsi və ya bərpası əməliyyatlarının aparılmasından sonra hava nəqliyyatı vasitəsinə çəkilən xərclər onun öz dəyərini aşır.

Maddə 2. Sığortaçı

Bu Qaydalara əsasən Sığortaçı dedikdə «A-Qroup» Sığorta şirkəti başa düşülür.

Maddə 3. Sığortalı

3.1. Hər hansı hüquqi şəxs və fəaliyyət qabiliyyətli fiziki şəxs Sığortalı qismində çıxış edə bilər.

3.2. Bu sığortanın məqsədləri üçün Sığortalının fəaliyyətinə qanunvericiliyə, Sığorta müqaviləsinə, vəzifə təlimatlarına, etibarnaməyə və ya mövcud adətlərə müvafiq olaraq Sığortalının adından çıxış etmək üçün səlahiyyəti olan işçilərinin, vəzifəli şəxslərinin və digər nümayəndələrinin hərəkətləri də aid edilir.

Maddə 4. Faydalanan şəxs

4.1. Sığorta müqaviləsi sığorta obyektinin qorunmasında maraqlı olan və sığorta ödənişini almaq hüququ olan şəxs digər şəxsin (Faydalanan şəxsin) xeyrinə də bağlana bilər.

4.2. Sığorta müqaviləsinin başqa şəxsin (Faydalanan şəxsin) xeyrinə bağlanması, Sığortalını Sığorta müqaviləsi, yaxud Sığorta şəhadətnaməsi üzrə öhdəliklərindən azad etmir.

4.3. Bu Qaydalarla və Sığorta müqaviləsi, yaxud Sığorta şəhadətnaməsi ilə Sığortalıya aid olan bütün müddəalar sığorta təminatından istifadə etmək niyyətində olan Faydalanan şəxsə də eyni dərəcədə şamil edilir.

Maddə 5. Sığorta obyektinə və sığorta predmetinə

5.1. Bu Qaydalara əsasən sığorta obyektinə aşağıdakılar aiddir:

- 5.1.1. Sığortalının hava nəqliyyatı vasitəsi ilə bağlı olan əmlak mənafeyi;
- 5.1.2. həyat və sağlamlıq.

5.2. Bu Qaydalara əsasən sığorta predmetinə aşağıdakılar aiddir:

- 5.2.1. hava nəqliyyatı vasitəsi;
- 5.2.2. üçüncü şəxslər qarşısında məsuliyyət.

Maddə 6. Hava nəqliyyatı vasitəsi

«Hava nəqliyyatı vasitəsi» dedikdə onun gövdəsi, mühərrik sistemi, mexanizmləri, təchizatları və Sığorta müqaviləsində başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, hava nəqliyyatı vasitəsinin xüsusi məqsədlər üçün istifadə olunduğu halda, bu məqsədlər üçün lazım olan adi cihazlar başa düşülür.

Maddə 7. Sığorta sinfi

Bu Qaydalara əsasən təqdim olunan sığorta məhsulu aşağıdakı sinifləri əhatə edir:

- 7.1. hava nəqliyyatı vasitələrinin sığortası;
- 7.2. hava nəqliyyatı vasitələri sahiblərinin mülki məsuliyyətinin sığortası.

II Fəsil

Sığorta təminatı

Maddə 8. Sığorta riskləri

8.2. Əgər Sığorta müqaviləsində başqa şərtlər nəzərdə tutulmayıbsa, bu Qaydalar əsasında aşağıdakı sığorta risklərinin nəticəsində sığorta predmetinin zədələnməsi və ya məhv olması halında sığorta təminatı verilir:

- 8.2.1. hava nəqliyyatı vasitəsinin qəzaya uğraması;
- 8.2.2. yanğın, partlayış, ildırım;
- 8.2.3. fırtına, qasırğa və ya digər təbii fəlakətlər;
- 8.2.4. hava nəqliyyatı vasitəsinin mühərrikinin və ya təchizatlarının qəzası;
- 8.2.5. hava nəqliyyatı vasitəsinin itməsi;
- 8.2.6. üçüncü şəxslərin qanuna zidd qərəzli hərəkətləri.

Maddə 9. Sığorta risklərindən istisnalar və (və ya) sığorta təminatında məhdudiyətlər

Aşağıdakı hallar nəticəsində sığorta predmetinin məhv olması və ya zədələnməsi sığorta təminatına daxil edilmir:

- 9.1. Sığortalının , həmçinin onun nümayəndəsinin qərəzli hərəkətləri və ya kobud ehtiyatsızlığı;
- 9.2. nüvə partlayışının təsiri, radiasiya və ya radioaktiv şüalanma;
- 9.3. müharibə, xarici dövlətlərin təcavüzkar hərəkətləri, müharibənin elan olunub-olunmamağından asılı olmayaraq hərbi əməliyyatlar, vətəndaş müharibəsi, qiyamlar,, tətillər, ictimai intizamsızlıqlar, tədricən xalq üsyanlarına və ya hərbi qiyamlara çevrilən xalq iğtişaşları, üsyanlar, inqilablar, hərbi və ya qəsbkar hakimiyyətin əməlləri, həbs qoyulma və ya müsadirə, yaxud bunları cəhd edilməsi və ya yuxarıda sadalanan hadisələrdən hər hansı birinin bilavasitə və ya dolayı nəticələri, qanunsuz və ya qərəzli hərəkətlər vasitəsi ilə və ya hər hansı qanunsuz təşkilatın adından və ya onunla birlikdə hərəkət edən şəxslər tərəfindən törədilən aktların nəticəsində baş verən hadisələr.
- 9.4. dövlət orqanlarının qərarları ilə hava nəqliyyatı vasitəsinin ləğvi, mənimsənilməsi, müsadirə edilməsi, üzərinə həbs qoyulması və ya məhv edilməsi;
- 9.5. hava nəqliyyatı vasitəsinin zəbt edilməsi və ya qaçırılması;
- 9.6. hava nəqliyyatı vasitəsinin uçuşa buraxılmasına qədər onun uçuşa yararsızlığı haqqında Sığortalının və ya onun nümayəndəsinin məlumatı olması;
- 9.7. zərbə dalğasının bilavasitə və ya dolayı yolla təsiri;
- 9.8. hava nəqliyyatı vasitəsinin Sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulmayan məqsədlər üçün istifadəsi;
- 9.9. hava nəqliyyatı vasitəsinin pilot sertifikatı (vəsiqəsi), həmçinin müəyyən tipli hava nəqliyyatı vasitəsinə müstəqil idarə etmək üçün lazımı hazırlığı və ya təcrübəsi olmayan şəxslər tərəfindən idarə edilməsi;
- 9.10. ekipaj heyətinin tam olmayan tərkibdə həyata keçirilən mülki hava nəqliyyatı vasitəsinin uçuşu;
- 9.11. qarşılıqlı qüvvənin təsiri nəticələri istisna olmaqla, sığorta olunmuş hava nəqliyyatı vasitəsinin enişi üçün təyin olunmamış enmə zolağından istifadə edilməsi;
- 9.12. hava nəqliyyatı vasitəsinin və ya onun hissələrinin köhnəlməsi, aşınması;
- 9.13. hava nəqliyyatı vasitəsinin onun uçuş-texniki xüsusiyyətlərində nəzərdə tutulmayan şərtlərlə istismarı;
- 9.14. onun digər hissələrinin zədələnməsinə səbəb olmayıbsa, hava nəqliyyatı vasitəsinin hissələrinin sınıması;
- 9.15. mühərrik istisna olmaqla, onun digər hissələrinin zədələnməsinə səbəb olmayıbsa, yer səthində hərəkət zamanı və ya dayanarkən hava nəqliyyatı vasitəsinin işləyən mühərrikinə yad predmetlərin düşməsi.

III Fəsil

Sığorta məbləği və sığorta haqqı

Maddə 10. Sığorta məbləğinin müəyyən edilməsi qaydası

10.1. Sığorta məbləği Sığorta müqaviləsi (Şəhadətnaməsi) üzrə Sığortaçının Sığortalıya verməyi öhdəsinə götürdüyü ödənişin hədlərini müəyyən edir. Sığorta məbləği Sığortaçı tərəfindən Sığortalı ilə razılaşma əsasında müəyyən edilir və Sığorta müqaviləsində (Şəhadətnaməsində) göstərilir.

10.2. Sığorta müqaviləsində başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, ayrı-ayrı sığorta hadisələri üzrə sığorta ödənişlərinin cəmi sığorta məbləğindən artıq ola bilməz

Maddə 11. Sığorta haqqının hesablanması

11.1. Sığorta haqqının miqdarı və ya onun hesablanması və ödənilməsi qaydası Sığorta müqaviləsi (sığorta şəhadətnaməsi) ilə müəyyən edilir.

11.2. Sığorta haqqının məbləği Sığorta müqaviləsi bağlandıqda qüvvədə olan və sığorta məbləği əsasında müəyyən edilən sığorta tariflərinə uyğun olaraq müəyyənləşdirilir.

Maddə 12. Sığorta haqqının ödənilməsi

12.1. Sığortalı, Sığorta haqqını nağdsız qaydada ödəyərkən, ödəniş tapşırığında sığorta haqqının ödənilməsinin əsası olan Sığorta müqaviləsinin, yaxud Sığorta şəhadətnaməsinin nömrəsinə istinad etməlidir.

12.2. Sığorta haqqının ödənilməsi qaydası və forması Sığorta müqaviləsinin şərtlərinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

12.3. Sığorta haqqı Sığortaçının bank hesabına daxil olduğu və ya Sığortaçıya nağd qaydada ödənilməsi gün ödənilmiş hesab olunur.

Maddə 13. Sığorta haqqının vaxtında ödənilməməyi

13.1. Sığorta haqqı və ya onun hissəsi bu Qaydaların 13.2-ci bəndində göstərilən müddətdə ödənilmədikdə, Sığortaçı onun ödənilməsi üçün yazılı surətdə 15 (on beş) günədək müddət müəyyən edə bilər.

13.2. Hər bir halda sığorta haqqı və ya onun razılaşdırılmış ilk hissəsi Sığorta müqaviləsi bağlandığı gündən bir aydan gec olmayaraq ödənilməlidir.

IV Fəsil

Sığorta müqaviləsi

Maddə 14. Sığorta müqaviləsinin bağlanması qaydası

14.1. Bu Qaydalara əsasən Sığortaçı Sığorta müqaviləsini Sığortalı ilə bağlayır.

14.2. Sığorta müqaviləsini bağlamaqdan ötrü, Sığortalı müəyyən olunmuş ərizə formasını dolduraraq Sığortaçıya təqdim etməlidir. Bu ərizə Sığorta müqaviləsinin ayrılmaz tərkib hissəsi hesab olunur.

14.3. Sığortalının ərizəsində aşağıdakı məlumatlar öz əksini tapmalıdır:

14.3.1. Sığortalının adı (fiziki şəxs olduqda, həmçinin soyadı və atasının adı), ünvanı və telefon nömrəsi;

14.3.2. sığorta predmeti və onun yerləşdiyi ünvan;

14.3.3. Riskin dərəcəsini və sığorta haqqını müəyyənləşdirmək üçün zəruri olan digər məlumatlar.

14.4. Sığorta müqaviləsi aşağıdakı qaydada yazılı formada bağlanır:

14.4.1. Tərəflərin bu Qaydalar əsasında sığorta müqaviləsini tərtib edərək qarşılıqlı imzalaması yolu ilə;

14.4.2. Sığortalının razılığı ilə Sığortaçı tərəfindən ona sığorta şəhadətnaməsinin təqdim olunması yolu ilə;

14.5. Sığorta şəhadətnaməsi tərtib olunduğu halda, sığorta şəhadətnaməsində sığorta predmetinin sığortalandığı risklər konkret olaraq sadalanmalıdır.

14.6. Sığorta müqaviləsi bağlanarkən Sığortalı ona məlum olan və Sığortaçının sığorta müqaviləsindən imtina etmək, yaxud onun məzmunu dəyişdirilmiş şəkildə bağlamaq qərarına təsir göstərə bilən bütün hallar barədə Sığortaçıya məlumat verməlidir.

14.7. Eyni sığorta marağını bir neçə sığortaçıda sığortalayan Sığortalı, bu barədə sığortaçıların hər birinə məlumat verməlidir. Həmin məlumatda digər sığortaçının adı və müvafiq sığorta məbləği göstərilməlidir. Tələb olunduqda bu məlumatları təsdiq edən müvafiq sənədlər təqdim olunmalıdır.

14.8. Sığorta obyektini bir neçə sığortaçıda sığortalandığı halda, sığortaçılar Sığortalı qarşısında birgə məsuliyyət daşıyırlar.

Maddə 15. Sığorta müqaviləsinə əlavələr və dəyişikliklər edilməsi və xitam verilməsi qaydası

15.1. Sığorta müqaviləsinə edilən əlavələr və dəyişikliklər yazılı surətdə tərtib olunmalı və hər iki tərəfin imzaları ilə təsdiq olunmalıdır.

15.2. Sığorta müqaviləsinə aşağıdakı hallarda vaxtından əvvəl xitam verilir:

15.2.1. sığorta predmeti artıq mövcud olmadığıda;

15.2.2. aşağıdakı hallar istisna olmaqla, Sığortalı fiziki şəxs öldükdə və ya Sığortalı hüquqi şəxs ləğv olunduqda:

15.2.2.1. əmlak sığortası müqaviləsinə bağlanmış Sığortalı sığorta müqaviləsi bağlayarkən sığortalanmış əmlakı qəbul edəcək hər hansı şəxsi təyin etmiş olduğu, habelə sığorta hadisəsi baş verəndə Sığortaçının razılığı ilə onu dəyişdirmiş olduğu hallarda. Sığortalı fiziki şəxs vəfat edərsə, onun həmin müqavilə üzrə hüquq və vəzifələri mülki qanunvericiliklə müəyyən olunmuş vərsəlik qaydasında sığortalanmış əmlakı qəbul edən şəxsə keçir;

15.2.2.2. qanunvericilikdə və ya Sığorta müqaviləsində başqa şərtlər nəzərdə tutulmayıbsa, Sığortalının hüquq və vəzifələri sığorta predmeti olan miras əmlakın yeni mülkiyyətçisinə, sahibinə və ya istifadəçisinə, onun və Sığortaçının müqavilədə rəsmiləşdirilmiş razılığı ilə keçir;

15.2.2.3. Sığortalı olan hüquqi şəxs, Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu dövrdə yenidən təşkil edildikdə, onun həmin Sığorta müqaviləsi üzrə hüquq və vəzifələri qanunvericiliyə uyğun olaraq müvafiq hüquq varisinə keçir;

15.2.3. sığorta hadisəsinin baş verməsi ehtimalı olmadığıda və sığorta riskinin mövcudluğu, səbəbi sığorta hadisəsi olmayan hallara görə başa çatdıqda;

15.2.4. Sığortaçı Sığortalı qarşısında öz öhdəliklərini yerinə yetirdikdə;

15.2.5. sığorta marağı artıq mövcud olmadığıda;

15.2.6. Sığortalı sığorta haqqını qanunvericilikdə və Sığorta müqaviləsində müəyyən edilən qaydada ödəmədikdə;

15.3. Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu dövrdə Sığortalı məhkəmənin qərarı ilə fəaliyyət qabiliyyəti olmayan hesab edilmişdirsə, yaxud onun fəaliyyət qabiliyyəti məhkəmənin qərarı ilə məhdudlaşdırılmışdırsa, mülki məsuliyyət sığortası üzrə müqaviləyə məhkəmənin müvafiq qərarının qüvvəyə mindiyi andan xitam verilmiş hesab edilir, digər hallarda isə belə Sığortalının hüquq və vəzifələrini onun qəyyumu və ya himayəçisi həyata keçirir.

Maddə 16. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam vermə ilə bağlı xəbərdar etmə

16.1. Bu Qaydaların 15.2-ci bəndində göstərilən hallarda Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verilməsi üçün əsas olan şərait yarandıqda, Sığorta müqaviləsinə xitam verilməsində maraqlı olan tərəf dərhal digər tərəfi bu barədə xəbərdar etməlidir.

16.2. Sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulmuş hallarda, həmçinin tərəflərin başqa cür razılaşmasına əsasən Sığorta müqaviləsinə Sığortalının və ya Sığortaçının tələbi ilə vaxtından əvvəl xitam verilərkən, bu barədə bir tərəf digərinə ən azı 30 gün əvvəl (sığorta müqaviləsi beş ildən çox müddətə bağlanmış olduqda 60 gün, üç aydan az müddətə bağlanmış olduqda isə 5 iş günü əvvəl), tələbini əsaslandırıdığı yazılı bildiriş göndərməlidir. Belə bildiriş Sığorta müqaviləsinin ləğvi tarixini özündə əks etdirməklə Sığortalının və ya Sığortaçının Sığorta müqaviləsində göstərilən ünvanına göndərildikdə, Sığorta müqaviləsi bildirişdə göstərilən tarixdən ləğv edilmiş sayılır. Bu bildirişin poçt vasitəsilə göndərilməsi, yuxarıda göstəriləni kimi, həmin xəbərdarlığın edilməsi faktının sübut edilməsi üçün kifayətdir və Sığorta müqaviləsi bildirişdə göstərilən tarixdən və vaxtdan etibarsız sayılacaq.

Maddə 17. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam vermənin nəticələri

17.1. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə, sığorta qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, Sığortaçı həmin Sığorta müqaviləsi üzrə işlərin aparılması xərclərini çıxmaqla Sığorta müqaviləsinin qurtarmamış müddəti üçün sığorta haqqını ona qaytarır;

17.2. Sığorta müqaviləsinə Sığortaçının tələbi ilə vaxtından əvvəl xitam verildikdə o, sığorta haqqını bütünlüklə Sığortalıya qaytarır; əgər bu tələb Sığortalının Sığorta müqaviləsi üzrə vəzifələrini yerinə yetirməməsi ilə bağlıdırsa, Sığortaçı həmin Sığorta müqaviləsi üzrə işlərin aparılması xərcləri çıxılmaqla, Sığorta müqaviləsinin qurtarmamış müddəti üçün sığorta haqqını qaytarır.

17.3. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildiyi halda, əgər xitam verilmə anınadək Sığortaçı tərəfindən Sığortalıya ödənilmiş sığorta haqqına bərabər və ya ondan çox miqdarda sığorta ödənişi verilmişdirsə, sığorta haqqı Sığortalıya qaytarılır.

17.4. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildiyi halda, əgər xitam verilmə anınadək Sığortaçı tərəfindən Sığortalıya ödənilmiş sığorta haqqından az miqdarda sığorta ödənişi verilmişdirsə, həmin sığorta haqqı məbləği ilə sığorta ödənişi məbləği arasındakı fərq miqdarında sığorta haqqının Sığortalıya qaytarılması, müvafiq olaraq bu Qaydaların 17.1-ci və 17.2-ci bəndlərində nəzərdə tutulmuş qaydada həyata keçirilir.

17.5. Sığorta müqaviləsi bu Qaydaların 15.3-cü bəndində müəyyən edilmiş məhkəmə qərarı əsasında xitam verilmiş hesab edildikdə, Sığortaçı həmin müqavilə üzrə işlərin aparılması xərclərini çıxmaqla müqavilənin qurtarmamış müddəti üçün sığorta haqqını, bu Qaydaların 17.3-cü və 17.4-cü bəndlərinin tələbləri nəzərə alınmaqla Sığortalıya qaytarır.

17.6. Sığorta müqaviləsi üzrə sığorta haqqının yenidən hesablanması tələb olunan hallarda, Sığortaçı bunlardan hansının daha yüksək olmasından asılı olaraq, artıq qazanılmış sığorta haqqını və ya hər hansı minimal və (və ya) depozit sığorta haqqının qısamüddətli hissəsini saxlamaq hüququna malikdir.

Maddə 18. Sığorta müqaviləsində əlavə şərtlərin nəzərdə tutulması

Sığorta müqaviləsi bağlanarkən Sığortalı və Sığortaçı qanunvericiliyə zidd olmayan başqa şərtlər barədə razılığa gələ bilərlər.

Maddə 19. Sığorta müqaviləsinin qüvvəyə minməsi

Sığorta müqaviləsində başqa cür nəzərdə tutulmamışdırsa, Sığorta müqaviləsi sığorta haqqının tam və ya onun ilk hissəsinin ödənilməsindən sonra qüvvəyə minir.

Maddə 20. Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu ərazi

Əgər Sığorta müqaviləsində, yaxud Sığorta şəhadətnaməsində sığortanın ərazisi göstərilmişdirsə, baş verən sığorta hadisələri yalnız həmin ərazidə (istismar rayonunda) bu sığorta təminatına daxil edilir.

Maddə 21. Sığorta müqaviləsi qüvvədə olduğu zaman tərəflərin qarşılıqlı münasibətləri

21.1. Sığortalı sığorta müqaviləsi bağlandıqdan sonra meydana çıxan və Sığortaçının müqavilədən imtina etmək, yaxud onu məzmunu dəyişdirilmiş şəkildə bağlamaq qərarına təsir göstərə biləcək sığorta riskinin artması ilə bağlı bütün hallar barədə Sığortaçıya məlumat verməlidir.

21.2. Sığorta riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artmasına təsir göstərə bilən hallar haqqında məlumatı aldıqdan sonra Sığortaçı :

21.2.1. Sığorta müqaviləsinə müvafiq dəyişikliklər edə bilər;

21.2.2. əlavə sığorta haqqının ödənilməsini tələb edə bilər;

21.2.3. bu şərait yarandıqdan sonra Sığorta müqaviləsinə xitam verə bilər.

Maddə 22. Sığorta müqaviləsinin şərtlərinin yerinə yetirilməməsinə və ya lazımi qaydada yerinə yetirilməməsinə görə tərəflərin məsuliyyəti

Sığorta müqaviləsinin şərtlərinin yerinə yetirilməməsinə və ya lazımi qaydada yerinə yetirilməməsinə görə tərəflər qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.

Sığorta hadisəsi zamanı ediləcək hərəkətlər

Maddə 23. Sığorta hadisəsi baş verdikdə Sığortalının vəzifələri

23.1. Bu Qaydalar əsasında bağlanmış Sığorta müqaviləsi üzrə sığorta hadisəsinin baş verməsi barədə Sığortalı və ya Sığorta olunan şəxs, yaxud Faydalanan şəxs hadisədən xəbər tutduqdan dərhal sonra və ya mümkün olan ən qısa müddət ərzində Sığortaçıya və ya onun nümayəndəsinə, eyni zamanda qanunvericiliyə uyğun olaraq həmin hadisə barədə məlumatlandırılmalı olan səlahiyyətli dövlət orqanlarına hər hansı vasitə ilə xəbər verməlidir.

23.2. Sığorta müqaviləsində, yaxud şəhadətnaməsində sığorta hadisəsinin baş verməsi barədə məlumat verməyin müddəti və yaxud metodu göstərilmişdirsə, həmin müəyyən olunmuş müddətdə və metodla həyata keçirilməlidir.

23.3. Sığortalı sığorta hadisəsinin baş verməsi faktını təsdiq edən və (və ya) sığorta ödənişinin həcmi müəyyənləşdirilməsi üçün lazım olan sənədləri və məlumatları Sığortaçıya təqdim etməlidir.

23.4. Sığortalı Sığortaçıya araşdırma aparmağa və zərərin baş verdiyi şəraiti, onun xarakteri və həcmi müəyyənləşdirmək üçün əhəmiyyətli olan sənədlərlə maneəsiz tanış olmaq imkanını verməlidir;

23.5. Sığorta təminatı verildikdən sonra Sığortalının itkiləri üçüncü şəxslər tərəfindən tam şəkildə, yaxud qismən ödənilərsə, o cümlədən qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş iddia müddəti ərzində qanunun tələblərinə görə Sığortalını sığorta təminatını əldə etmək hüququndan tam şəkildə və ya qismən məhrum edən şərait yaranarsa, üçüncü şəxslərdən vəsaitləri aldıqdan sonra, yaxud Sığortaçıdan qanun əsasında sığorta təminatının müvafiq hissəsini Sığortaçıya qaytarmaq əsasında ödənişinin ödənilmə tələbi alındıqdan sonra 5 iş günü ərzində müvafiq məbləği geri qaytarmalıdır.

23.6. Sığorta hadisəsinin baş verməsi və vurulan zərərin həcmi sübuta yetirilməsi öhdəliyini Sığortalı daşıyır.

Maddə 24. Sığorta ödənişinin verilməsi üçün tələb olunan sənədlərin siyahısı

24.1. Sığorta ödənişinin verilməsi haqqında qərar qəbul etmək üçün Sığortalı aşağıdakı sənədləri Sığortaçıya təqdim etməlidir:

24.1.1. Sığorta hadisəsi haqqında yazılı ərizə;

24.1.2. Sığorta müqaviləsinin, yaxud Sığorta şəhadətnaməsinin əsli;

24.1.3. Sığorta hadisəsinin baş verməsini təsdiq edən arayış;

24.1.4. Zərərin həcmi müəyyənləşdirən sənədlər;

24.1.5. Sığortaçının mülahizəsinə əsasən, sığorta ödənişinin verilməsi haqqında qərar qəbul etmək üçün lazım olan digər sənədlər.

Maddə 25. Zərərin qarşısının alınması və azaldılması

Bu sığorta ilə əhatə olunmasından asılı olmayaraq, Sığortalı artıq baş vermiş istənilən zərər, xəsarət və yaranmış məsuliyyətin azaldılması və gələcəkdə baş verə biləcək belə halların qarşısının alınması məqsədi ilə bütün ağılabatan və zəruri tədbirləri görməyə borcludur. Sığortalının belə tədbirləri görməməsinin birbaşa və ya dolayı nəticəsi olaraq baş vermiş istənilən zərər, xəsarət və yaranmış məsuliyyətə münasibətdə sığorta təminatı verilmir. Hava nəqliyyatı vasitəsini xilas etmə, bərpa etmə və ya onun qorunub saxlanması məqsədilə görülən belə tədbirlər bütün maraqlı tərəflərin mənafeyi üçün həyata keçirilmiş hesab edilir və tərəflərdən heç birinin hüquqlarına təsir etmir. Belə tədbirlərin görülməsi zamanı Sığortalı Sığortaçıdan aldığı bütün təlimatlara əməl etməlidir.

Maddə 26. Sığortaçı tərəfindən nəzarət

26.1. Sığortaçı sığorta hadisəsi və onun nəticələri ilə əlaqədar Sığortalının bütün hərəkətləri üzərində nəzarət etmək və sığorta ödənişinin həyata keçirilməsinə təsir edə bilən bütün məsələlər haqqında qərar qəbul etmək imkanına malik olmalıdır.

26.2. Sığortalı sığorta hadisəsi nəticəsində zərər çəkmiş sığorta predmetini Sığortaçı baxış keçirənə qədər sığorta hadisəsindən sonra düşdüyü vəziyyətdə saxlamağa borcludur.

26.3. Təmirin dəyəri Sığortaçı ilə real təmir faktına əsasən müəyyən edildikdə, təmirin yeri də təmir başlanana qədər Sığortaçı ilə razılaşdırılmalıdır.

26.4. Sığortalı sığorta hadisəsinə aid bütün sənədləri və məlumatı Sığortaçıya təqdim etmək, həmçinin hadisənin digər iştirakçılarının və sığorta hadisəsi ilə bağlı məsələlərə baxan səlahiyyətli dövlət orqanlarının bütün hərəkətləri barədə təxirə salınmadan məlumat vermək öhdəliyi daşıyır.

26.5. Sığortalı Sığortaçının əvvəlcədən verdiyi yazılı razılıq olmadan onun məsuliyyətinin tanınmasına və/ və ya artmasına yönəlmiş hər hansı bir hərəkət edə, saziş bağlaya və ya vəd verə bilməz.

26.6. Sığorta hadisəsi ilə bağlı bütün rəsmi və qeyri-rəsmi təhqiqatlarda Sığortaçı öz hesabına Sığortalının maraqlarını təmsil və müdafiə etməkdə haqlıdır.

Maddə 27. Sığorta hadisəsinin sübut olunması

27.1. Sığorta hadisəsi faktının mövcudluğunu və onun nəticəsi olduğu zərərin ölçüsünü sübut etmək Sığortalının vəzifəsidir.

27.2. Sığorta hadisəsi faktının və şəraitinin, eyni zamanda zərərin miqdarının sübut edilməsi üçün Sığortalı malik olduğu və həmçinin qanunvericiliyə və adi təcrübəyə müvafiq olaraq əldə etməli olduğu bütün sənədləri Sığortaçıya təqdim etməyə borcludur.

VI Fəsil Ödənilən zərərlər

Maddə 28. Əvəzi ödəniləcək zərərlər

Sığortaçı sığorta hadisəsi nəticəsində ortaya çıxan, müqavilə tərəfləri arasında razılaşdırılmış məbləğdə, sığorta məbləğindən çox olmamaq şərti ilə aşağıdakı zərərləri ödəyir:

28.1. Sığorta predmetinə dəyən birbaşa zərərləri:

28.1.1. Hava nəqliyyatı vasitəsinə dəyən real zərəri;

28.1.2. Səbəb olduğu ziyanın əvəzinin ödənilməsi üçün Sığortalının üzərinə qoyulan məbləği;

28.1.3. Sığortaçı tərəfindən ödəniləcək zərərlərin həcmnin azaldılması və ya qarşısının alınması məqsədilə çəkilən zəruri və məqsədyönlü xərcləri;

28.1.4. Sığorta hadisəsinin səbəbini və şəraitini araşdırmaq, həmçinin Sığortaçı tərəfindən ödənilməli olan zərərin miqdarını müəyyən etmək məqsədilə çəkilən zəruri xərcləri.

Maddə 29. Hava nəqliyyatı vasitəsinə dəyən zərər

29.1. Hava nəqliyyatı vasitəsinə dəyən zərər aşağıdakı kimi müəyyən edilir:

29.1.1. məhv olduqda (tam və ya konstruktiv) –sığorta hadisəsi baş verən andakı bazar qiyməti həcmində;

29.1.2. təmir olunduqda –

29.1.2.1. əgər hava nəqliyyatı vasitəsi tam təmir edilərsə (bilavasitə hadisədən əvvəlki vəziyyətə gətirilməsi nəzərdə tutulur)– təmir xərcləri həcmində;

29.1.2.2. əgər hava nəqliyyatı vasitəsi qismən təmir edilərsə – faktiki çəkilmiş təmir xərcləri, həmçinin təmirin yarımçıq qalan hissəsinin bazar qiyməti həcmində. Bu halda çəkilmiş xərclər tam təmir xərclərindən artıq olmamalıdır.

29.1.2.3. əgər sığorta müddəti ərzində hava nəqliyyatı vasitəsi təmir edilməz və nasaz vəziyyətdə satılmazsa - hava nəqliyyatı vasitəsinin tam təmir xərclərindən artıq olmamaqla, n təmirin yarımçıq qalan hissəsinin bazar qiyməti həcmində.

29.1.2.4. tərəflərin qarşılıqlı razılığı əsasında müəyyən edilmiş məbləğ həcmində;

29.2. Sığorta müddəti ərzində hava nəqliyyatı vasitəsinin hər hansı təmir olunmamış zədədən irəli gələn tam məhv olması (sığorta hadisəsi və ya digər səbəb nəticəsində) halında həmin zədəyə görə sığorta ödənişi verilmir.

29.3. Ayrı-ayrı hissələrin dəyişdirilməsi zərurəti yarandıqda, zərər köhnəlmə dəyəri çıxılmaqla, dəyişdirilən eyni hissələrin bazar qiyməti həcmində müəyyən edilir.

29.4. Sığortaçının seçiminə görə əmlakın təmir xərcləri ya ixtisaslaşmış ekspert təşkilatı tərəfindən hazırlanmış, tələb olunan təmirin (bərpanın) qiymətinin ilkin smetası (hesablanması, qiymətləndirilməsi) əsasında, ya da real təmir faktına əsasən müəyyən olunur.

29.5. Əgər Sığorta müqaviləsində başqa hallar nəzərdə tutulmamışdırsa, aşağıdakı zərərlərin əvəzi ödənilmir:

29.5.1. güc qurğularına, sistemlərinə və avadanlığına dəymiş zərərin 10 faizi;

29.5.2. hava nəqliyyatı vasitəsinin gövdəsinə, qanadlarına, quyruq hissəsinə və şassisinə dəymiş zərərin 25 faizi.

29.6. Sığortaçı sığorta olunmuş əmlaka dəymiş zərərin əvəzini yuxarıda göstəriləyi kimi müəyyən edilmiş qaydada hər bir sığorta hadisəsi üzrə sığorta məbləği həddində ödəyir.

Maddə 30. Üçüncü şəxslər qarşısında məsuliyyət

30.1. Sığorta hadisəsi nəticəsində üçüncü şəxslərə vurulmuş zərəərə görə Sığortalının üzərinə qoyulmuş məbləği Sığortaçı ödəyir.

30.2. Sığortaçı üçüncü şəxslərə vurulmuş zərəərə görə məsuliyyətlə bağlı Sığortalının üzərinə qoyulmuş aşağıdakı məbləğləri ödəmir:

30.2.1. əldən çıxmış fayda və ya digər dolaylı zərərlər;

30.2.2. mənəvi ziyan.

Maddə 31. Zərərin azaldılması məqsədilə çəkilən xərclər

31.1. Sığortaçı tərəfindən əvəzi ödənilməli olan zərərləri azaltmaq məqsədilə Sığortalının çəkdiyi xərclər, həmin xərclərin digər zərərlərlə birlikdə sığorta məbləğini aşma bilməsindən asılı olmayaraq, Sığortaçı tərəfindən ödənilir, bu şərtlə ki, belə xərclər zərurət və ya Sığortaçının göstərişlərini yerinə yetirmək məqsədilə ortaya çıxmış olsun.

31.2. Sığortaçı zərərlərin qarşısını almaq və ya azaltmaq məqsədilə Sığortalının bilərəkdən ağlabatan və mümkün (səmərəli) tədbirləri görməməsi nəticəsində ortaya çıxan zərərləri ödəmək öhdəliyindən azad edilir.

Maddə 32. Sığorta hadisəsinin araşdırılması məqsədilə çəkilən xərclər

Sığorta hadisəsinin səbəblərinin və şəraitinin aydınlaşdırılması, zərərlərin həcmnin müəyyən edilməsi üçün çəkilən zəruri xərclər, bu xərclərin digər xərclərlə birlikdə sığorta məbləğini aşma bilməsindən asılı olmayaraq Sığortaçı tərəfindən ödənilir.

Maddə 33. Qismən sığorta

Sığorta müqaviləsində müəyyən edilmiş sığorta məbləği sığorta dəyərindən az olduğu halda (qismən sığorta halında) Sığortaçı zərərin əvəzini sığorta məbləğinin sığorta dəyərinə olan nisbətində ödəyir.

VII Fəsil Sığorta ödənişi

Maddə 34. Sığorta ödənişinin verilməsi üçün tələb olunan sənədlərin siyahısı

34.1. Sığorta ödənişinin verilməsi haqqında qərar qəbul etmək üçün Sığortalı aşağıdakı sənədləri Sığortaçıya təqdim etməlidir:

- 34.1.1. sığorta hadisəsi haqqında yazılı ərizə;
- 34.1.2. Sığorta müqaviləsinin (Sığorta şəhadətnaməsinin) əsli;
- 34.1.3. sığorta hadisəsinin baş verməsini təsdiq edən arayış;
- 34.1.4. zərərin həcmi müəyyənləşdirən sənədlər;
- 34.1.5. Sığortaçının mülahizəsinə əsasən, sığorta ödənişinin verilməsi haqqında qərar qəbul etmək üçün lazım olan digər sənədlər.

Maddə 35. Sığorta ödənişinin həyata keçirilməsi qaydası və şərtləri

35.1. Sığorta ödənişi sığorta hadisəsi baş verdikdə qanunvericiliyə, həmçinin Sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq Sığortaçı tərəfindən ödənilən maliyyə kompensasiyasıdır.

35.2. Sığortaçı sığorta ödənişini sığorta məbləği həddində həyata keçirir.

35.3. Sığorta ödənişinin miqdarının müəyyən edilməsi və ödənilməsi qaydası bu Qaydalara əsasən bağlanan Sığorta müqaviləsi ilə müəyyən edilir.

35.4. Sığorta müqaviləsində azadolma məbləği nəzərdə tutulduğu halda, sığorta ödənişi azadolma məbləği çıxılmaqla Sığortalıya ödənilir.

35.5. Sığorta ödənişi sığorta hadisəsinin baş verməsi nəticəsində Sığortalıya dəyən real zərərin miqdarından çox ola bilməz.

35.6. Sığorta müqaviləsində sığorta məbləği sığorta dəyərindən aşağı səviyyədə müəyyənləşdirilərsə, Sığortaçı sığorta hadisəsi baş verdiyi zaman vurulan ziyanın bir hissəsini Sığortalıya sığorta məbləğinin sığorta dəyərinə nisbətində mütənasib olaraq ödəniş verməlidir.

35.7. Sığorta müqaviləsində real zərərin ödənilməsi an zərərin natural formada ödənilməsi qaydası Sığortaçı tərəfindən nəzərdə tutula bilər.

35.8. Zərərin miqdarı barədə tərəflər arasında razılıq əldə edildikdən sonra, sığorta ödənişinin verilməsi Sığortaçının seçimi əsasında aşağıdakı formalarda həyata keçirilə bilər:

35.8.1. zərər məbləğinin pul şəklində Faydalanan şəxsə ödənilməsi;

35.8.2. sığorta hadisəsi nəticəsində dəyən zərərin aradan qaldırılması üçün Sığortalıya göstərilən xidmətlərin və ya satılan əşyaların dəyərini xidmət göstərənə və ya satıcıya ödənilməsi;

35.9. Sığorta ödənişinin verilməsi zamanı Sığortaçı sığorta ödənişi məbləğindən Sığortalının ona ödəməli olduğu, vaxtı çatmış və ya gecikdirilmiş sığorta haqqı məbləğini tutmaq hüququna malikdir.

35.10. Qanunvericilikdə və bu Qaydalarda nəzərdə tutulan sığorta ödənişindən imtina halları istisna olmaqla, Sığortaçı bu Qaydaların 34-cü maddəsində sadalanan sənədləri aldıqdan sonra 15 iş günü ərzində sığorta aktını tərtib edir və razılaşdırılması üçün bu sənədi Sığortalıya təqdim edir, yaxud sığorta ödənişinin verilməsindən imtina olunduğu halda imtinanın səbəblərini əsaslandırmaqla Sığortalıya yazılı məlumat verir.

35.11. Sığorta ödənişinin verilməsi sığorta aktı həm Sığortaçı, həm də Sığortalı tərəfindən imzalandıqdan sonra 10 iş günü ərzində həyata keçirilir. Sığorta müqaviləsində müəyyən edilmiş sığorta məbləği həmin müqavilə üzrə verilmiş sığorta ödənişi həcmində azaldılır.

35.12. Bu Qaydaların 35.11-ci bəndində nəzərdə tutulmuş halda sığorta məbləğinin azalmış hissəsinə uyğun olaraq, əlavə sığorta haqqı ödənilməklə Sığorta müqaviləsində müəyyən edilmiş sığorta məbləği bərpa edilə bilər.

35.13. Qanunvericilikdə və ya bu Qaydalarda nəzərdə tutulmuş əsaslar aşkar olunduqda və ya əmələ gəldikdə, Sığortaçı verilmiş sığorta ödənişinin geri qaytarılması tələbini irəli sürmək hüququna malikdir.

Maddə 36. Sığorta ödənişinin verilməsindən imtinanın əsasları

36.1. Əgər Sığorta müqaviləsində başqa cür nəzərdə tutulmamışdırsa, aşağıdakı halların nəticəsində ortaya çıxan istənilən zərərlərin bu sığorta ilə əvəzi ödənilmir və sığorta ödənişinin verilməsindən imtina edilir

36.1.1. bu Qaydaların 21.1. və 23.1-ci bəndlərinin tələblərinə əməl edilməməsi nəticəsində, o cümlədən sığorta predmeti və (və ya) sığorta hadisəsi barəsində Sığortalının Sığortaçıya qəsdən yanlış məlumat verməsi nəticəsində Sığortaçının sığorta riskini qiymətləndirmək, həmçinin sığorta hadisəsinin səbəblərini və (və ya) dəyən zərərin həcmi müəyyənləşdirmək imkanından tam və ya qismən məhrum olması ilə əlaqədar olaraq onun mənafeləri əhəmiyyətli dərəcədə pozulduqda ;

36.1.2. Sığortalının, müvafiq hallarda zərərchəkənin sığorta hadisəsinin baş verməsinə yönələn qəsdən etdiyi hərəkəti və ya hərəkətsizliyi, habelə sığorta hadisəsi ilə birbaşa səbəb əlaqəsində olan qəsdən cinayət törətməsi;

36.1.3. Sığorta müqaviləsi və ya qanunla hərbi risklərin sığortalanması nəzərdə tutulmadıqda hadisənin baş verməsinin hərbi əməliyyatlar və ya hərbi xarakterli tədbirlər hesab edilən halların nəticəsi olması;

36.1.4. Sığortalının sığortalanmış hava nəqliyyatı vasitəsinə dəyən zərərin qarşısını almaq və ya həcmi azaltmaq üçün lazımı və mümkün tədbirləri görmək iqtidarında olduğu halda, həmin tədbirləri qəsdən görməməsi; bu zaman sığorta ödənişindən o həcmdə imtina edilə bilər ki, Sığortalı mümkün tədbirləri görmüş olsaydı, zərərin miqdarı həmin həcmdə azalmış olardı;

36.1.5. Sığortaçının sığorta hadisəsinin baş verməsi səbəblərini araşdırmasına Sığortalı tərəfindən maneçilik törədilməsi;

36.1.6. Sığortalının zərərin əvəzini tam olaraq zərər dəyməsində təqsirli olan şəxsdən alması; zərər vuran zərərin əvəzini qismən ödəmiş olduqda sığorta ödənişindən ödənilmiş məbləğ həcmində imtina edilir;

36.1.7. baş vermiş hadisənin Sığorta müqaviləsinə görə sığorta hadisəsi hesab edilməməsi;

36.1.8. sığorta hadisəsinin sığorta haqqının tam və ya onun ilk hissəsinin ödənilməsi müddəti başa çatdıqdan sonra baş verməsi halında sığorta haqqı ödənilməmiş olduqda;

36.1.9. sığorta hadisəsinin sığorta haqqının növbəti hissəsinin müqavilədə nəzərdə tutulmuş ödənilməsi müddəti başa çatdıqdan 15 gün sonra baş verməsi halında sığorta haqqının müvafiq hissəsi ödənilməmiş olduqda;

36.1.10. sığorta hadisəsinin bu Qaydaların 13.1-ci bəndində nəzərdə tutulmuş halda Sığortaçının müəyyən etdiyi müddətin başa çatmasından 3 gün sonra baş verməsi halında sığorta haqqının müvafiq hissəsi ödənilməmiş olduqda.

36.1.11. bu Qaydalarda nəzərdə tutulan mühüm şərtlərin yerinə yetirilməməsi ilə sığorta hadisəsi arasında əlaqənin olub-olmamasından asılı olmayaraq Sığortalının Sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan belə şərtlərə əməl etməməsi;

36.1.12. yerinə yetirilmədiyi təqdirdə sığorta hadisəsinin baş verməsinə və ya zərərin həcmi artmasına gətirib çıxaran, Sığortalı tərəfindən Sığorta müqaviləsinə, bu Qaydalara və ya qanunvericiliyə əsasən ona həvalə edilən öhdəlik və şərtlərin yerinə yetirilməməsi. Bu halda Sığortaçının verməməyə haqlı olduğu sığorta ödənişinin məbləği, belə yerinə yetirilməmənin sığorta hadisəsinin baş verməsinə və ya zərərin həcmi artmasına təsir dərəcəsinə müvafiq olmalıdır;

36.1.13. Sığortalının, həmçinin onun nümayəndəsinin qəsd və ya kobud ehtiyatsızlığı;

Maddə 37. Qalıqlara olan hüququn keçməsi

37.1. Sığortaçı sığortalanmış əmlakın məhv olmasının əvəzini ödədikdə və ya onun ayrı-ayrı hissələrini başqası ilə əvəz etdikdə Sığorta etdirənin həmin əmlaka və dəyişilmiş hissələrə olan hüquqları Sığortaçıya keçir. Bütün qalıqlar Sığortaçıya verilməlidir.

37.2. Sığortalı həmin hüquqların Sığortaçıya keçməsi üçün bütün zəruri tədbirləri görməyə borcludur.

37.3. İtmiş əmlakın sonradan tapılması halında Sığortaçı öz rəyinə əsasən əmlakı özündə saxlamaq və ya Sığortalıya qaytarmaq hüququna malikdir. İkinci halda əmlaka görə alınmış sığorta ödənişi Sığortaçıya geri qaytarılmalıdır. Əgər əmlak korlanmış vəziyyətdə əldə olunarsa, Sığortaçı Sığortalıya həmin zərərlərin əvəzini ödəyir.

Maddə 38. Mübahisələrin həlli qaydası

Bu Qaydalar əsasında bağlanmış sığorta müqaviləsindən irəli gələn mübahisələr Sığortaçı ilə Sığortalı arasında danışıqlar yolu ilə, tərəflər razılığa gələ bilmədikdə isə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada həll edilir. Mübahisələrə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi tətbiq edilməklə Azərbaycan Respublikasının məhkəmələrində baxılır.

VIII Fəsil Subroqasiya hüququ

Maddə 39. Subroqasiya hüququ

39.1. Subroqasiya hüququ, sığorta ödənişi almış şəxsin ona dəymiş zərərə görə məsuliyyət daşıyan üçüncü şəxsə qarşı malik olduğu hüquqlardan və vasitələrdən həmin ödənişi vermiş Sığortaçının istifadə etmək hüququdur.

39.2. Faydalanan şəxsin zərər vuran şəxsə qarşı zərərin əvəzini ödəmək tələbi (iddiası) ilə bağlı hüquq sığorta ödənişini vermiş Sığortaçıya subroqasiya qaydasında onun verdiyi sığorta ödənişi məbləğində keçir.

39.3. Sığortalı sığorta ödənişini aldıqda subroqasiya hüququnun həyata keçirilməsi üçün özündə olan bütün lazımi sənədlərlə Sığortaçını təmin etməlidir.

39.4. Sığortalı zərər vuran şəxsə qarşı iddiadan və ya tələbi təmin edən hüquqlardan, yaxud lazımi sənədləri Sığortaçıya verməkdən imtina etdikdə Sığortaçı sığorta ödənişi verməkdən zərər vuran şəxsdən subroqasiya qaydasında ala biləcəyi məbləğ həcmində azad edilir.

39.5. Sığortaçı subroqasiya hüququndan zərər vuran şəxsin özünə və (və ya) müvafiq sığorta hadisəsi ilə bağlı risklər üzrə həmin şəxsin məsuliyyətini sığortalamış digər sığortaçıya, həmçinin qanunvericiliyə əsasən dəyən zərərə görə Sığortalı qarşısında maddi məsuliyyət daşıya bilən digər şəxsə qarşı istifadə edə bilər.

39.6. Əgər Sığortalı vurulmuş zərərə görə üçüncü şəxsdən (şəxslərdən) zərərin əvəzini almışdırsa, Sığortaçı yalnız verilməli olan sığorta ödənişi məbləği ilə Sığortalının üçüncü şəxsdən (şəxslərdən) aldığı məbləğ arasındakı fərqi ödəyir.

Hava nəqliyyatı vasitələrinin sığortası üzrə tarif dərəcələrinin hesablanması və iqtisadi əsaslandırılması

Bu Qaydalarda sığorta obyektı olaraq hava nəqliyyatı vasitəsi və üçüncü şəxslər qarşısında məsuliyyət götürülür.

Bu sığorta növü üzrə tarif dərəcələri məlum metodika əsasında yuxarıdakı hər bir sığorta təminatı üzrə ayrıca hesablanmışdır.

Hava nəqliyyatı vasitəsinin sığortası üzrə tarif dərəcələrinin hesablanması:

Bu komponent üzrə hesabat üçün məlum düsturlara daxil olan kəmiyyətlərin aşağıdakı qiymətləri götürülmüşdür:

- gözlənilən müqavilələrin sayı $n = 10$;
- bir müqavilə üzrə orta sığorta məbləği $S = 4\,000\,000$ man ;
- orta sığorta ödənişi $S_0 = 1\,000\,000$ man ;
- sığorta hadisəsinin baş vermə ehtimalı $q = 0,018$;
- $\gamma = 0,90$ və $\alpha(\gamma) = 1,3$.

Bu komponent üzrə netto-dərəcənin əsas hissəsi:

$$T1, \text{əs} = 100 \times 1\,000\,000 \times 0,018 / 4\,000\,000 = 0,45 \text{ man ;}$$

Risk üstəliyi isə:

$$T1, \text{r} = 1,2 \cdot 0,36 \cdot 1,3 \cdot \sqrt{\frac{1 - 0,018}{10 \cdot 0,018}} = 1,64 \text{ man olar.}$$

Bu komponent üzrə ümumi netto-dərəcə:

$$T1, \text{n} = T1, \text{əs} + T1, \text{r} = 0,45 + 1,64 = 2,09 \text{ man təşkil edir.}$$

Tarif dərəcəsinin strukturu: 70 % - netto-dərəcə, 29% - işlərin aparılması xərci, 1% - mənfəət.

Bu komponent üzrə brutto-dərəcə üçün məlum $T1, \text{b} = T1, \text{n} / (1 - f)$ düsturundan (f – yüklənmə və burada $f = 30\%$) istifadə etməklə $T1, \text{b} = 2,98$ man alırıq.

Bu, hər 100 man sığorta məbləği üçün brutto-sığorta haqqını təşkil edir.

Üçüncü şəxslər qarşısında məsuliyyət sığortası üzrə tarif dərəcələrinin hesablanması:

Bu halda biz asılı hadisələr üçün ehtimal anlayışından istifadə edəcəyik.

A – hava nəqliyyatı vasitəsinin qəzaya uğraması, B – isə bu qəza nəticəsində üçüncü şəxslər qarşısında məsuliyyət yaranması hadisəsi olsun.

Ehtimal nəzəriyyəsindən məlumdur ki, asılı hadisələrin hasilinin ehtimalı, birinci hadisənin ehtimalı ilə birinci hadisənin baş verməsi şərti ilə ikinci hadisənin baş verməsinin şərti ehtimalının hasilinə bərabərdir:

$$P(A \cdot B) = P(A) \cdot P(B/A)$$

Praktiki olaraq $P(B/A) = 0,05$ götürülür.

Onda qəza nəticəsində üçüncü şəxslər qarşısında məsuliyyət yaranması hadisəsinin ehtimalı:

$$q = P(A \cdot B) = 0,018 \cdot 0,05 = 0,0009 \text{ olur.}$$

Yenə də: $n = 10$, $\gamma = 0,90$ və $\alpha(\gamma) = 1,3$;

- bir müqavilə üzrə orta sığorta məbləği $S = 500\,000$ man ;
- orta sığorta ödənişi $S_0 = 300\,000$ man götürülmüşdür.

Bu komponent üzrə netto-dərəcənin əsas hissəsi:

$$T_{2,\text{əs}} = 100 \times 300\,000 \times 0,0009 / 500\,000 = 0,054 \text{ man ;}$$

Risk üstəliyi isə:

$$T_{2,r} = 1,2 \cdot 0,054 \cdot 1,3 \cdot \sqrt{\frac{1 - 0,0009}{10 \cdot 0,0009}} = 0,89 \text{ man olar.}$$

Bu komponent üzrə ümumi netto-dərəcə:

$$T_{2,n} = T_{2,\text{əs}} + T_{2,r} = 0,054 + 0,89 = 0,94 \text{ man təşkil edir.}$$

Tarif dərəcəsinin strukturu: 70 % - netto-dərəcə, 29% - işlərin aparılması xərci, 1% - mənfəət.

Bu komponent üzrə brutto-dərəcə üçün məlum $T_{2,b} = T_{2,n} / (1 - f)$ düsturundan (f – yüklənmə və burada $f = 30\%$) istifadə etməklə $T_{2,b} = 1,34$ man alırıq.

Sığortaçı müəyyən maliyyə nəticələrini və bazar münasibətləri mülahizələrini əsas tutaraq tarif dərəcələrini və brutto-dərəcənin strukturuna daxil olan yüklənmə faizini, o cümlədən yüklənməni təşkil edən komponentlərin faizini fərqli müəyyən edə bilər.